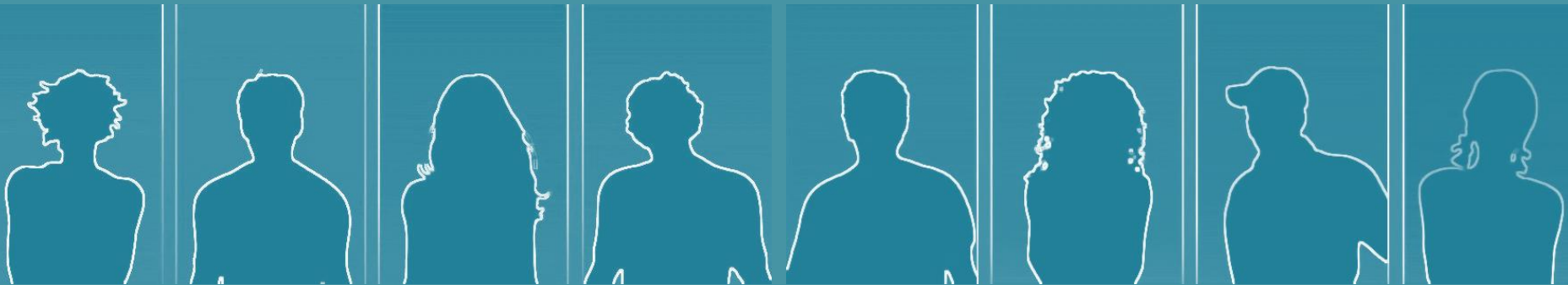

Eri toimijoiden roolit nuorten talousosaamisen edistämisessä

Nuorten talousosaamisen seminaari 12.3.2013

Liisa Peura-Kapanen

Esityksen sisältö

- Mitä nuorten taloustaidoista tiedetään?
- Miten eri toimijat voivat tukea nuorten talousosaamista?

Nuorten talousosaaminen tutkimusten valossa

- Kokonaisvaltaisten tutkimusten puuttuminen Suomessa
- Subjekttiivinen vs. objektiivinen osaaminen; tietämys vs. käyttäytyminen
- Osaamista arvioitava lähinnä yksittäisten tutkimustulosten avulla
  - Miten tyytyväisiä ovat taloudelliseen tilanteeseensa?
  - Kulutuksen hallinta, velkaantuminen, talouden suunnitelmallisuus, talouskäsitteiden tuntemus jne.
- Kansainväliset tutkimukset: nuorten talousosaaminen heikompaa kuin muilla väestöryhmillä, eroja myös kyvykkyyden eri osa-alueiden välillä

Nuorten taloudelliselle tilanteelle ja käyttäytymiselle ominaista

- Nuoret hyvin heterogeeninen ryhmä taustaltaan ja asenteiltaan (luottavaiset, huolettomat jne.)
- Tulojen pienuus ja epäsäännöllisyys
- Kaikki tulot menevät kulutukseen, kädestä suuhun eläminen, suunnittelun lyhytjänteisyys
- Kokemattomuus taloudellisissa päätöksissä
- Osin ylioptimistiset kuvitelmat omista taloustaidoista ja tulevaisuudesta
- Kriittisiä hetkiä talousosaamisen näkökulmasta: muutto kotoa ja oman talouden perustaminen

Signaaleja hyvistä taloustaidoista

- Nuorten enemmistö näyttäisi pystyvän pitämään oman talouden tasapainossa
- Enemmistö myös suhtautuu velan ottamiseen (opintolaina, pikavipit) kriittisesti
- Vastuullisuus tulla toimeen niukoilla tuloilla tulee esiin mm. opiskelijatutkimuksissa (esim. Lavikainen 2012)
- Enemmistö nuorista seuraa talous- ja pankkiasioita ainakin silloin tällöin (FK 2009)
- Yleisesti ajatellaan kodin ja koulun kuluttajakasvatuksen antavan riittävät valmiudet oman talouden hallintaan

Riskitekijöitä oman talouden hallinnassa

- Päivittäistalouden heikosta hoidosta viestivät oman talouden seuraamisen vähäisyys ja laskujen hoitaminen myöhässä (noin kolmannes nuorista) (Danske Bank 2012)
- Erialaisten riskien tunteminen ja riskeihin varautuminen puutteellisempaa kuin vanhemmissa ikäryhmissä (esim. Peura-Kapanen ym. 2007)
- Peruskäsitteiden tuntemuksessa aukkoja: 72 % ei tiedä mitä todellinen vuosikorko tarkoittaa (Zapera 2009)
- Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen heikompaa kuin tyytyväisyys muihin elämänalueisiin (Nuorisobarometri 2012)
- On merkkejä siitä, että nuoret eivät osaa hakea puolueetonta taloustietoa, koska eivät tunne taloustiedon lähteitä (TOKATA-hanke)
- Nuorten kokemus, että koulu ei ole antanut riittävästi eväitä oman talouden hoitoon: puolet alle 20-vuotiaista sitä mieltä, että omaa taloutta käsiteltiin koulussa puutteellisesti tai ei lainkaan (TAT 2011)

Velkaantuminen ja nuorten maksuhäiriömerkinnät riskeinä

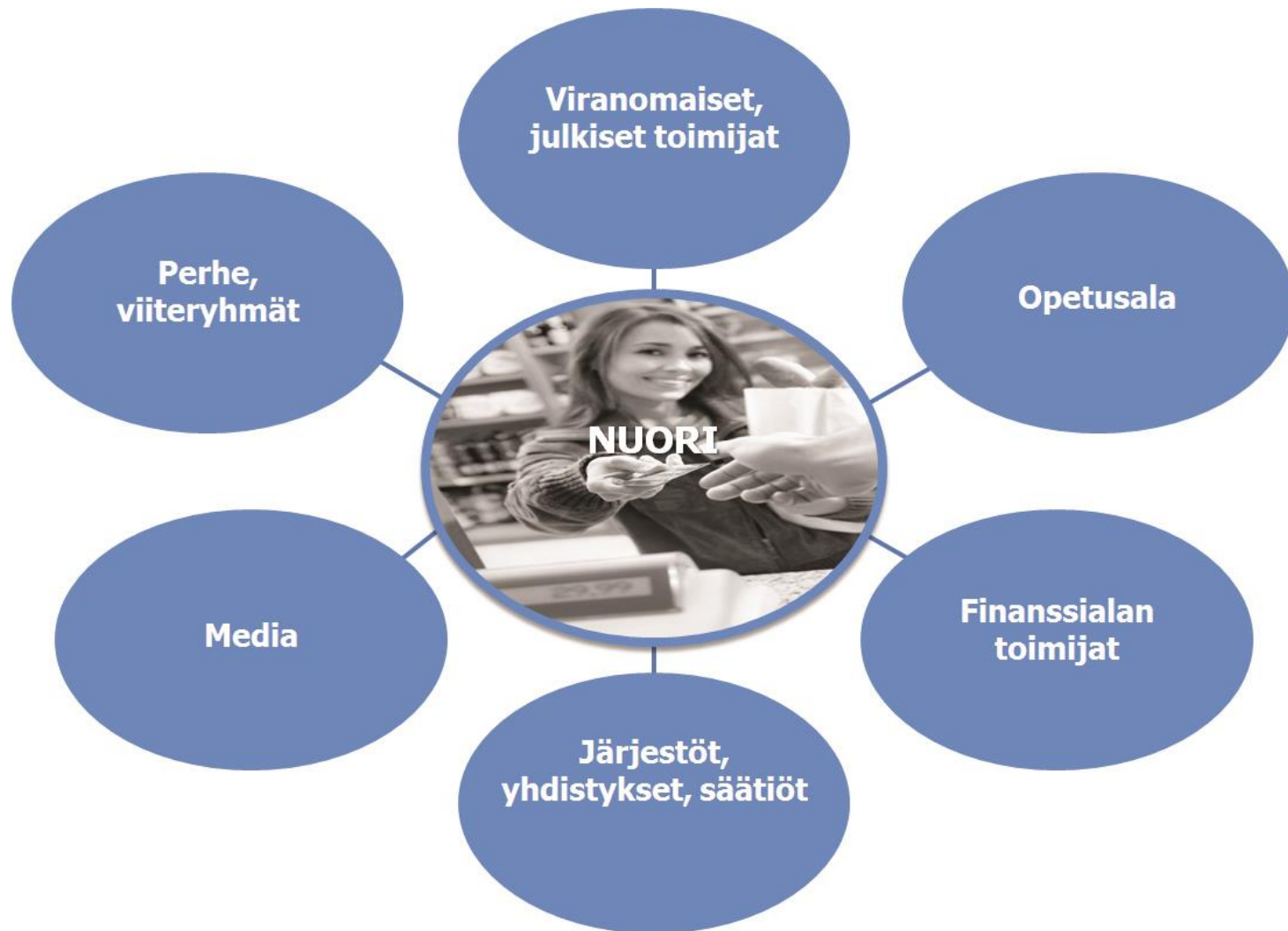
- Luoton ottaminen yleistyy 25. ikävuoden jälkeen: 25-28-vuotiaista yli 70 %:lla jotakin lainaa (FK 2009)
  - 20-24-vuotiaista 20 prosentilla kulutusluottoa, 13 prosentilla asuntolainaa
  - pikavipin käyttö: 1-4 prosenttia alle 30-vuotiaista ottanut pikavipin
  - opiskelijoista 17 prosentilla opintolainaa (FK 2012)
- Ei tiedetä siitä, miten hyvin nuoret ymmärtävät luottosopimuksia tai osaavat arvioida luottojen kustannuksia yms.
- Alle 30-vuotiaista 9,9 prosentilla maksuhäiriömerkintä: taustalla tili- ja kertaluotot, puhelinlaskut, vuokraträstit; verkossa tehdyt heräteostot erityisesti nuorten ja opiskelijoiden ongelma (Suomen Asiakastieto 2012)
- Pelaaminen netissä: nuoret pelaavat vähemmän kuin aikuiset mutta ongelmallisemmin (THL 2010)

Talousosaamisen osa-alueet ja nuorten taloustaidot

Päivittäis- talouden hoito	Talouden suunnittelu
Finanssi- tuotteiden valinta ja käyttö	Talous- asioiden seuraaminen

Taloulosaamisen edistämiseen liittyy monia toimijoita

Esimerkkejä toimijoista

<p>OPETUSALA, MUUT VIRANOMAISET</p> <p>Opetus- ja kulttuuriministeriö Opetushallitus</p> <p>Kuluttajavirasto</p> <p>Taloudenhallinnan neuvottelukunta</p> <p>Vero- ja muut viranomaiset</p>	<p>JULKISEN SEKTORIN TOIMIJAT</p> <p>Suomen Pankki</p> <p>Kunnat, seurakunnat</p> <p>Kela Yleisradio</p> <p>Finanssivalvonta Euroopan komissio</p>
<p>JÄRJESTÖT, SÄÄTIÖT ym.</p> <p>Pörssisäätiö</p> <p>Kuluttajaliitto Marttaliitto</p> <p>Suomen Settlementti Nuorten akatemia</p> <p>HYOL, TTOP</p> <p>Suomen lasten ja nuorten säätiö</p> <p>Suomen Lukiolaisten Liitto</p> <p>Nuorisoasuntoliitto</p>	<p>FINANSSIALA, ELINKEINOELÄMÄ</p> <p>FINE</p> <p>Finanssialan Keskusliitto</p> <p>Taloudellinen tiedotustoimisto</p> <p>Pankit Vakuutusyhtiöt Media</p> <p>Muut yritykset</p>

Lähtökohtia, jotka toimijoiden tulisi nuorten kohdalla tuntea ja ottaa huomioon

- Tunnettava nuorten ajattelua, arkipäivää ja kieltä jolla kommunikoivat
- Nuoren kokema luottamus toimijaan on tärkeää
- Informaalinen oppimisen merkitys lisääntynyt
- Nuoret haluavat tietoa ja palveluja sinne missä itsekin ovat (internet ja sosiaalinen media, kännykkä)
- Vertaisryhmän vaikutus olennainen myös talousasioissa
- Nuoret eivät halua käyttää aikaa tiedon etsimiseen
- Ajoitus on tärkeää: tietoa ja palveluita silloin kun nuori haluaa

Toimijoiden tunnistamia haasteita (Jokinen 2012)

- Kuka on vastuussa nuorten taloustaidoista?
  - kodin vastuu nähdään ensisijaisena, myös koulun rooli tärkeä
  - muut toimijat materiaalin tuottajia (lähinnä kouluihin)
- Talouskasvatuksen sisältö
  - perusasiat ja –käsitteet
  - päivittäistalouden hoito, talouden suunnittelu
  - kulutus ja tarpeiden priorisointi
- Kohderyhmän tuntemisen tärkeys
  - nuoret eivät aina ole ensisijainen toiminnan kohderyhmä
  - viestinnän haasteellisuus: miten tavoittaa nuoret sekä
  - miten tehdä kiinnostavaa materiaalia tai projekteja
- Resurssien rajallisuus
- Toiminnan koordinointi

Viranomaisten ja julkisten toimijoiden rooli ⁽¹⁾

- Luoda puitteet sille, miten talousosaamista yhteiskunnassamme edistetään
  - työnjako toimijoiden välillä
  - toiminnan tehokkuus ja vaikuttavuus
- Perusopetus kouluissa
- Monet tahot tekevät materiaalia pääasiassa kouluille, jossain määrin suoraan nuorille
- Nuorten näkökulmasta luotettavia, mutta etäisiä ja tuntemattomia (poikkeuksena Kela)

Viranomaisten ja julkisten toimijoiden rooli ⁽²⁾

- Nuorten odotukset viranomaisten jakamalle informaatiolle
  - huomio informaation selkeyteen ja ymmärrettävyyteen sekä selkeisiin toimintaohjeisiin
  - hajallaan olevan informaation, ohjeiden, lomakkeiden jne. kokoaminen nettiportaaliin
- Talouden hallintaan liittyvien palvelujen kehittäminen
  - palveluihin pääsy helpoksi
  - palvelujen vuorovaikutteisuuden kehittäminen
- Uusia tahoja tarjoamaan taloustietoa ja palveluita
  - kuluttajaviranomaisten lisäksi Kela, vero- ja työvoimaviranomaiset
  - yhteistyön lisääminen eri viranomaisten välillä takaisi nuorille kokonaisvaltaisemman näkemyksen omasta taloudesta

Koulu ja nuorten talousosaaminen

- Perustiedot ja –taidot omasta taloudesta sisältyvät opetussuunnitelmiin – opetuksen toteuttaminen kouluissa kuitenkin vaihtelee
- Haasteena kiinnostuksen herättäminen talousasioihin, oppimisen mielekkyys ja nuorten sitouttaminen
- Nuoren arjen ja toimintaympäristön soveltaminen opetukseen
- Uudentyyppisten menetelmien, lähestymistapojen ja oppimisympäristöjen kehittäminen
- Opettajien kouluttaminen ja kiinnostuksen herättäminen
- Yhteistyö paikallisella tasolla
- Talousasioiden opetuksen laajentaminen toisen asteen jälkeiseen opetukseen

Kolmas sektori – yhdistykset, järjestöt, säätiöt ⁽¹⁾

- Nuorilla myönteinen mielikuva toimijoista, mutta 'omia' järjestöjään lukuun ottamatta nuoret tuntevat huonosti
- Monilla kolmannen sektorin toimijoilla hyvä tuntuma nuorten arkeen ja kokemus nuorten kanssa toimimisesta
- Myös kyky aavistaa ja ennakoida ensimmäisenä uudet ilmiöt tai nuorten ongelmat

- Voi kehittää toimintaa markkinatalouden tai viranomaisten ulkopuolella nuorten ehdoilla
- Luonteva mahdollisuus uuden tyyppisten käytäntöjen ja mallien kehittämiseen sekä yhteistyöverkostojen luomiseen talousneuvontaan

Kolmas sektori – yhdistykset, järjestöt, säätiöt (2)

- Toimintamuotoja voisivat olla
  - kokeilut, projektit – miten nuoret oppivat, miten informaatio tai neuvonta saavuttaa nuoret
  - neuvonta, materiaalin kehittäminen – 'työkalupakit' jne.
  - peer-to-peer toiminta yms.
- Uusia toimijoita mukaan
  - esim. nuorisotyötä tekevät järjestöt, opiskelijajärjestöt
  - paikallisen tason toiminta
- Erilaiset kohderyhmät
  - esim. velkaantuneet nuoret, maahanmuuttajataustaiset nuoret jne.

Finanssiala talousosaamisen edistäjänä ⁽¹⁾

- Nuorten talousosaaminen osana finanssiyritysten yhteiskuntavastuutoimintaa (social responsibility)
  - finanssiala ja elinkeinoelämä mukana talousosaamista edistävissä hankkeissa
  - yhteistyötä mm. oppilaitosten kanssa
- On tutkimustietoa siitä, että pääsy finanssituotteisiin vahvistaa lasten ja nuorten talousosaamista (Sherraden et al. 2010)

Finanssiala talousosaamisen edistäjänä ⁽²⁾

- Tuotteiden ja palveluiden ja niihin liittyvän informaation kehittäminen nuorille
  - kehittämällä ja tarjoamalla tuotteita ja palveluita joihin sisältyy talouskasvatusta
  - lisäämällä tuoteinformaation selkeyttä, ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä
  - hyödyntämällä uutta teknologiaa taloudenhallinnan tuotteissa ja palveluissa

Lisäksi

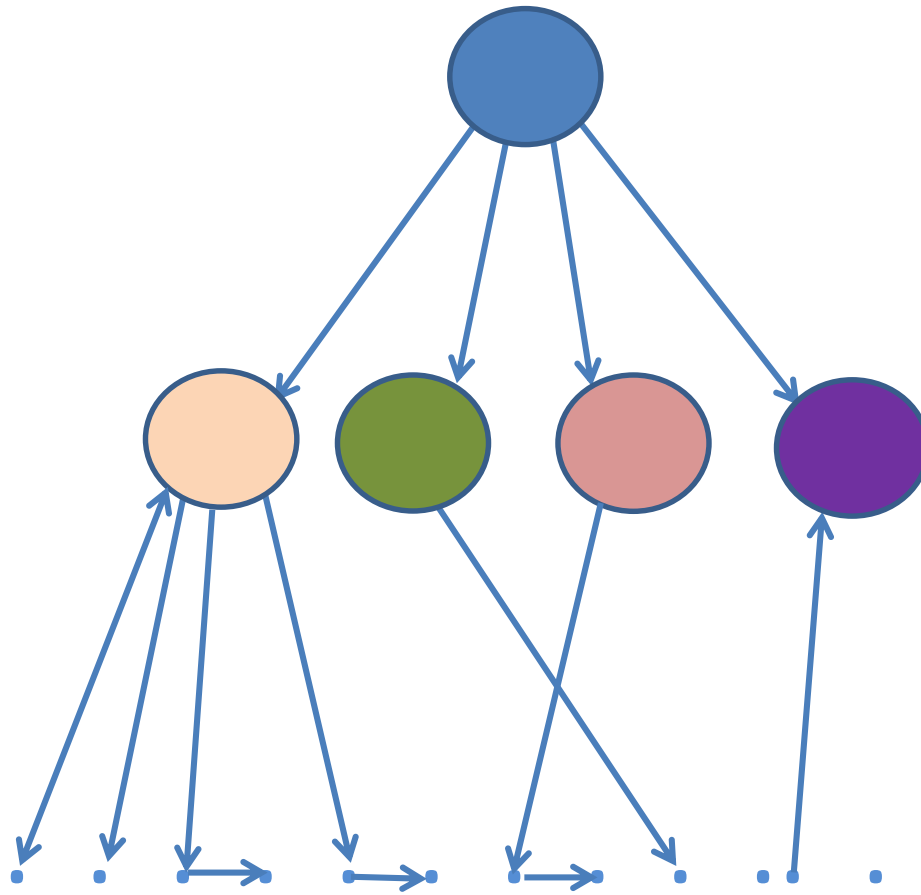
- panostaminen nuoren asiakkaan henkilökohtaiseen kohtaamiseen
- luottamuksen vahvistaminen nuorten keskuudessa

Toimijoiden välistä yhteistyötä tarvitaan

Yhteistyön etuja

- Parhaiden käytäntöjen tunnistaminen ja käyttöönotto
- Päällekkäisen tai jopa ristiriitaisen toiminnan välttäminen
- Näkyvyyden parantuminen nuorten keskuudessa
- Tiedon ja kokemusten jakaminen, oppiminen muilta

- Yhteistyö vaatii tavoitteellisuutta ja roolien selkiyttämistä => tarve kansalliselle strategialle

- Tarvitaan uusia yhteistyömalleja ja viestinnän muotoja sekä kykyä ja halua toimia yhdessä nuorten hyväksi

Nuorille suunnattu talousinformaatio: Nuorten esittämä malli yhteistyölle ja viestinnälle (TOKATA-HANKE)

Materiaalin tekijänä
luotettava, puolueeton
toimija

Välittäjätoimijoina toimivat
nuorille läheiset ja tutut
tahot, esim. opiskelija-
järjestöt, media jne.

Kanavia facebook, face-
to-face jne.

Nuori

' Make financial capability work fun'

Kiitos!

liisa.peura-kapanen@ncrc.fi